

R. TURSUNOV
B. SHOMAGDIYEVA

XOR DIRIJYORLIGI

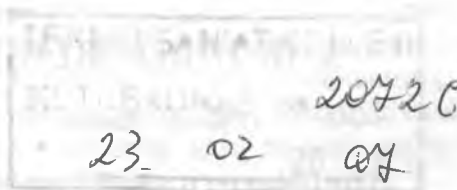

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
O'RTA MAXSUS TA'LIM MARKAZI

R. TURSUNOV, B. SHOMAGDIYEVA

XOR DIRIJORLIGI

*Madaniyat, san'at kollejlari va akademik litseylarning xor dirijorligi
sinfi uchun o'quv qo'llanma*

KIRISH

Ma'naviy tarbiyaning muhim tarkibiy qismlaridan biri, bu «Xor dirijorligi san'atidir». Zero, san'at inson qalbini go'zallikka chorlaydi, nafosatga undaydi. Ruhiy tuyg'ularining rivojlanishiga ko'mak beradi. Ma'naviy dunyosini boyitadi. Xalqimizning barcha rivojlanish davrlarida jamoa bo'lib (xor bo'lib) kuylash ko'ngil ozuqasi sifatida bebaho ma'naviy kuch bo'lib xizmat qilgan.

Bugungi kunga kelib «Xor dirijorligi» fanini o'qitish tizimi shakllangan bo'lib, unda musiqiy ta'lim uzluksiz amalga oshirilmoqda. Avvalo, xor jamoasi rahbari yuqori malakali savodxon dirijordir. Bo'lajak yosh mutaxassislar mashg'ulot paytlarida dirijorlik texnikasining asosiy xususiyatlari (usullari)dan mohirona foydalana olish malakalarini hosil qilishi lozim.

Mazkur qo'llanma respublika san'at va madaniyat kollejlari hamda musiqiy akademik litsey o'qituvchilari va o'quvchilari uchun mo'ljallangan. Shuningdek, undan madaniyat instituti, musiqa pedagogika fakulteti talabalari ham foydalanishlari mumkin.

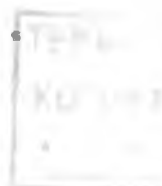
Qo'llanmaning asosiy maqsadi o'quvchilarni respublikamiz mustaqillikka erishgandan keyin yaratilgan O'zbekiston kompozitorlarining xor asarlari bilan tanishtirishdan iboratdir.

Qo'llanma xor dirijorligi kursi dasturi asosida yozilgan bo'lib, litsey va kollej o'quvchilariga mo'ljallangan. O'rganish va ijro etish uchun kiritilgan asarlar mazmun jihatidan turlicha bo'lib, tartib asosida joylashtirilgan.

Qo'llanmada barcha asarlarning qisqacha annotatsiyasi berilgan. Unda har bir asarning mazmuniga xos xususiyati, dirijorlik ijrochiligi jihatidan amalda bajariladigan aniq vazifalar alohida ta'kidlab o'tilgan.

Dirijor apparatining o'rnatilishi (постановка), qo'llarni boshqarish mashqlari, auf-takt, uni ijro etish texnikasi, dirijorlik ta'limining boshlang'ich davrida o'quvchilarning zehni sezish va eshitish qobiliyatlarini o'stirishda asosiy omildir. Dirijorlik harakatlarini ko'rsatish, nafas olish, kuylashni boshlash, tamomlash (to'xtatish)ni o'rgatish, o'quvchining taktdagi kuchli va kuchsiz hissalarini seza olish qobiliyatini rivojlantirib boriladi. Dirijorlik sxemalari, uning tuzilishi aniq tushunilgusiga erishmoq zarur. Dirijorlik sxemasining asosi bo'lgan qat'iy «bir» tushunchasini to'liq o'zlashtirib olishga jalb qilishga erishmoq lozim.

Mazkur o'quv qo'llanma ikki qismdan iborat: 1. Uslubiy ko'nikmalar. 2. Musiqiy asarlarga tizimlar va nota namunalari.

USLUBIY KO'NIKMALAR

Dirijorlik texnikasining eng muhim asoslarini uslubiy qism o'z ichiga oladi: dirijorlik holatining to'g'ri o'rnatilishi; xor dirijorini shakllantirish; gavda, bosh va qo'llarning to'g'ri holatda bo'lishi; dirijorlikning asosiy ishoralari: aniqlik, usullik, tejamkorlik, dinamik bo'yoqlarni sezib olish qobiliyati; xor partiturasini o'rganish jarayomida dirijorning maqsad vazifalari: to'g'ri nafas olish va kuylay boshlash, kuylashni tamomlash yo'llarini aniq his etish va uni to'xtatishga erishish vazifalari to'g'risida ma'lumotlar va hokazo.

Nota yozuvi qismida barcha asarlarning qisqacha annotatsiyasi berilgan. Shuningdek, har bir asarning mazmuniga xos xususiyati, dirijorlik jihatdan amalda bajariladigan aniq vazifalar bayon etilgan.

Shuningdek, tahliliy materiallar mualliflarning ko'p yillik amaliy tajribalariga tayanib mustaqil yoritilgan.

«Dirijorlik» fani mashg'ulotlari o'quvchilarda musiqa san'atiga muhabbat tuyg'ularini va badiiy didni o'stiradi.

O'quvchi o'zbek kompozitorlarining asarlari va xalq qo'shiqlarining qayta moslashtirilgan shakllari bilan tanishish jarayonida, ularning dunyo qarashlari uzluksiz kengaya boradi.

Qo'llanmaga kiritilgan asarlar xor partituralarini o'qish, o'quv yurtlarining xor dirijorligi sinfi bo'yicha o'quv repertuarlari sifatida katta yordam ko'rsatmog'i hamda ularning xor jamoalari repertuarlaridan o'rin olmog'i mumkin.

Ushbu qo'llanmadan foydalanib, dirijorlik mahoratini egallashga ahd qilgan har bir o'quvchi san'atni katta ruhiy kuch bilan jon dilidan sevishi, beriladigan vazifalarni mas'uliyat bilan bajarib borishi, dirijorlik mahoratini puxta egallashi, muntazam fidoyi mehnat qilishga o'rganib borishi alohida ahamiyatga ega.

«Dirijorlik» fani mashg'ulotlarida o'quvchilarda quyidagicha aniq bilimlar va yetuk malakalar hosil qilish mo'ljallanadi:

- dirijorlik texnikasi elementlarining eng muhim asoslarini takomillashtirish;
- dirijorlik repertuarlarining to'liq tahliliy sharhini egallash malakasini o'stirish;
- dirijorlik sinfi uchun yaratilgan yangi asarlar va xor uchun moslashtirilgan xalq qo'shiqlarini tahlil qila olish malakalarini egallashga ahamiyat berish;
- tabiiy nutq ohangiga asoslangan holda ovoz partiyalarini to'g'ri ijrochilik malakalari bilan yarim yopiq va ochiq ovoz shakllanish yo'llarida ifodali kuylay olish mahoratini o'stirish;
- dirijorning partituraning yaxshi o'rganish, uni fortepianoda chalish mahoratini oshirish.

Mazkur fan bo'yicha o'quvchilarning bilimiga, uquviga va ko'nikmasiga qo'yiladigan talablarni quyidagicha ifodalash mumkin:

O'quvchilarning mazkur fanni o'zlashtirishlari va olgan bilimlariga qarab, har bir semestr davomida imtihon topshirish shaklida baholanib boradi.

1-bosqich

Birinchi bosqichda o'qituvchining asosiy maqsadi o'quvchida dirijorlik fani xususiyatlarini shakllantirish: gavda, bosh va qo'llarning to'g'ri holatda bo'lishi, dirijorning asosiy ishoralarini takomillashtirishga erishish vazifasi turadi. O'qituvchi o'quvchining kuylashni boshlash yo'llarini — diqqatni bir nuqtaga to'plash, nafas olish, kuylay boshlash, kuylashni tamomlash yo'llarini egallash, uni tamomlashga o'tish, to'xtatishga tayyorlash va to'xtatish kabi dirijorlik texnikasini o'zlashtirib olishga harakat qilmog'i lozim.

Birinchi bosqichda o'quvchilarning taktdagi kuchli va kuchsiz hissalarini seza olish qobiliyati o'stirib boriladi. Nuqta takt asosiy hissalarining kuylash chegarasi bo'lib, 3/4; 2/4; 4/4 kabi ~~dirijorlik~~ sxemalarida o'rganiladi, uning tuzilishi aniq bo'lishiga erishmoq kerak. O'quvchilarning ~~dirijorlik~~ har qanday dirijorlik sxemasining asosi bo'lgan aniq va qat'iy «bir» tushunchani yaxshi o'zlashtirib olishga jalb qilish zarur.

1. 3/4; 4/4; 2/4 o'lchovlarida (mo'tadil va o'rtacha harakatda *non legato*, *legato* xarakterdagi, tovushlarning *mf* va *f* dinamik tuslarida) asarlarga dirijorlik qilish.

2. Kuylashni taktning har xil hissalaridan boshlash yo'llarini o'rganish.

3. Fermatolarning ahamiyati va ijro etish uslublarini o'rganish.

4. Musiqa asarini jumalarga ajratish, jumlar o'rtasidagi pauza, nafas olish, talaffuzga e'tibor berib dirijorlik qilish.

Birinchi bosqich o'quv jarayonida o'quvchi 14—15 ta asarni, shu jumladan, 4 ta maktab repertuarini (1—2-sinf) o'rganishi lozim.

Birinchi bosqichdan ikkinchi bosqichga o'tishda o'quvchi 4 ta asarga dirijorlik qilishi kerak (a-kapella jo'rsiz va jo'rnavozlik bilan).

2-bosqich

Ikkinchi bosqichda o'quvchilar birinchi bosqichdagi «Dirijorlik» fani yuzasidan egallagan bilim va malakalarini mukammal takomillashtirishlari lozim.

1. O'ng va chap qo'l vazifalarini o'rganish. Asarning dinamik belgilarida, turli ovozlarni boshlash paytida, cho'zilgan tovushlarni saqlab turish hollarida chap qo'lning mustaqilligi. Qo'shiq ijrosidagi usul tasviriga muvofiq har bir qo'lning mustaqil harakati.

2. 6/8, 6/4 o'lchovlarini vazmin sur'atda «olti»ga, tez sur'atda «ikki» shaklda dirijorlik qilish, 6/8 sekin tempda (2+1+2+1); tez tempda (3+3) «ikki»ga, 6/4 sekin tempda (2+1+2+1); tez tempda (3+3).

3. 5/8, 5/4 o'lchovlarini vazmin sur'atda «besh»ga tez va mo'tadil sur'atda «ikki» shaklda (2+3 va 3+2) dirijorlik qilish.

4. 3/2, 3/8 o'lchovlarini vazmin sur'atda «uch»ga tez va mo'tadil sur'atda «bir» shaklda dirijorlik qilish. Stakkato usulida asosiy metrik birlikni 3/4, 4/4, 2/4 o'lchovlarida og'ir sur'atda alohida urg'u berib — ajratib dirijorlik qilish.

5. Sur'at o'zgarish: *piu mosso*, *meno mosso* tezlashtirish, sekinlashtirish, qisqartirish, kengaytirish 4/4 o'lchovida *alla brevo* dirijorlik qilish.

6. Fermata va ularning ahamiyati, ijro etish uslublari tugallanmaydigan fermata tez sur'atda 3/4, 3/8 o'lchovlarida «bir»ga dirijorlik qilish.

7. Turlicha dinamik tuslar: *crescendo*, *diminuendo*, *subito forte*, *subito piano*, *pp*, *ff*, *sf* larni badiiy jihatdan his etib, aniq ko'rsatib dirijorlik qilish.

8. Sinkopa va aksentlarni alohida urg'u berib, o'z vaqtida ko'rsatib, dirijorlik qilishni o'quvchiga singdirish.

9. Jo'rsiz xor asarlari ustida ishlash jarayonida ovozlarning sof sadolanishi uchun tiniq jarangdor sozga erishishni ta'minlash.

Ikkinchi bosqichda o'quvchi 14—16 ta asar, shu jumladan, 4 ta maktab repertuaridan asarlar, 2—3 ta murakkab asarlar o'rganishi lozim.

Ikkinchi bosqichdan uchinchi bosqichga o'tishda 4 ta asarga dirijorlik qilish kerak (a-kapella jo'rsiz va jo'rnavozlik bilan).

3-bosqich

Uchinchi bosqichda o'quvchilarning quyi kurslarda dirijorlik fani yuzasidan egallagan bilim va malakalarini mustahkamlash.

1. Turli dinamika va sur'atda bo'lgan 7/4 va 7/8 o'lchovlarini vazmin sur'atda «yetti» ga hamda tez va mo'tadil sur'atda «uch» ga (2+2+3 va 3+2+2) va «ikki» ga (3+4 va 4+3) dirijorlik qilish.

2. 9/4 va 9/8 o'lchovlarini vazmin sur'atda «to'qqiz»ga hamda tez va mo'tadil sur'atda «uch»ga (3+3+3) dirijorlik qilish.

3. 12/4 va 12/8 o'lchovlarini vazmin sur'atda «o'n ikki» hamda tez va mo'tadil sur'atda «to'rt»ga (3+3+3+3) dirijorlik qilish.

4. 11/4 o'lchovini tez sur'atda «besh»ga (2+2+2+2+3); 2+2+2+3+2; 2+2+3+2+2; 2+3+2+2+2; 3+2+2+2+2 dirijorlik qilish.¹

5. Uchinchi bosqichning beshinchi semestrda o'quvchi jo'rsiz xor asariga yozma annotatsiyani komissiyaga taqdim etishi kerak.

6. O'quvchi jo'rsiz va jo'rli xor asarlari partiturasini yoddan chalishi, ovozlarni yoddan kuylashi va vertikal ohanglarni nota matni orqali kuylashi kerak.

7. O'quvchi beshinchi semestrda 4 ta asarga dirijorlik qilishi kerak (a-kapella jo'rsiz va jo'rnavozlik bilan).

6-semestrda dirijorlik fanidan yakunlov bosqichida o'qituvchi oldida quyidagi vazifalar turadi:

1. Uch yil davomida o'quvchilar tomonidan «Dirijorlik» fanidan olgan bilimlarini davlat imtihoniga mo'ljallangan diplom dasturi asosida xor jamoasi bilan ishlashga tayyorlash.

2. Xor jamoasi bilan ishlash jarayonida dirijorlik sinfida egallagan bilim va malakalarini sifat darajasida ko'rsata olishga jiddiy ahamiyat beriladi.

3. Davlat imtihoni, diplom dasturi, bitiruvchi o'quvchining va xor jamoasining imkon darajasi hisobga olingan holda, o'qituvchi tomonidan mukammal o'ylangan holda tanlanmog'i kerak.

4. Diplom dasturi ustida ijodiy ishlash jarayonida, muayyan tiniq sozni, ushlash va o'zgaruvchan dinamik tuslarni sifat darajasida ko'rsata bilish borasida mumkin bo'lgan dirijorlik ko'nikmalarini takomillashtirib, ko'rsata olishiga alohida e'tibor beriladi.

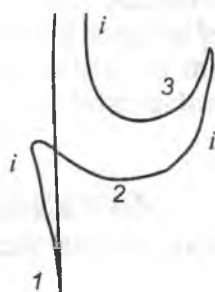
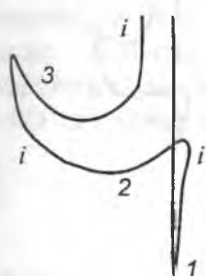
5. O'quvchi Davlat imtihonida xor jamoasiga tanish bo'lmagan jo'rsiz xor asarini 10—15 daqiqada o'rgatishi kerak.

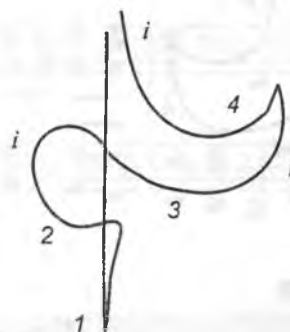
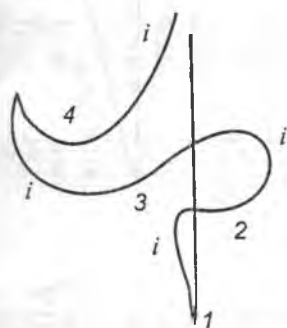
¹ N. Qoziyev. Xor dirijorligi xrestomatiyasi. 4-qism., 5-bet.

DIRIJORLIK QILISH SXEMALARI

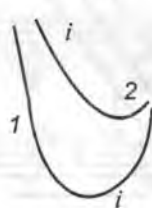
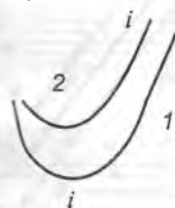
3/4

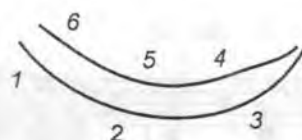
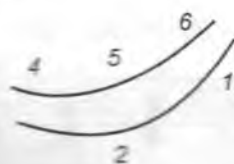
4/4

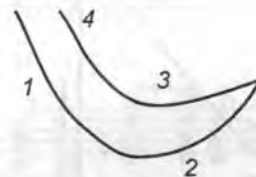
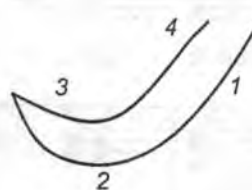
2/4

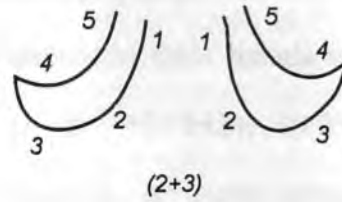
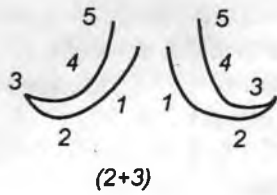
6/4, 6/8 «ikki»ga

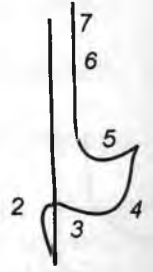
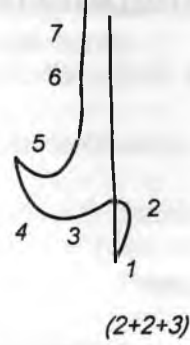
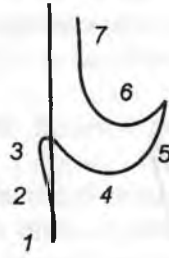
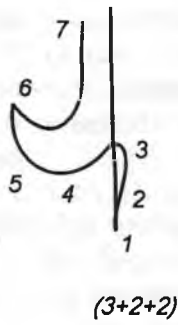
♩ (alla brevo) «ikki»ga

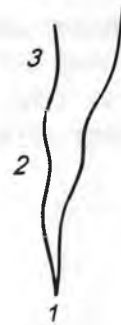
5/8 «ikki»ga

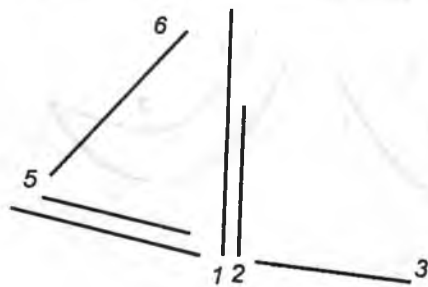
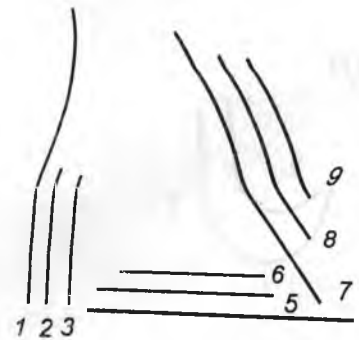
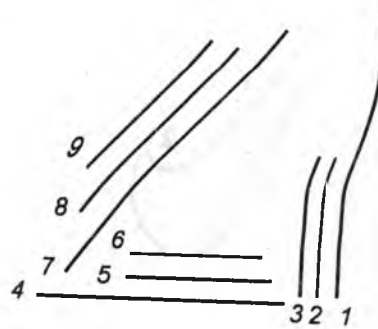
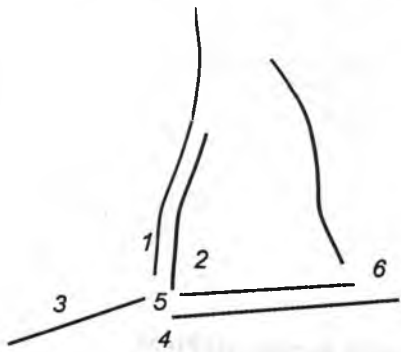
7/8 «uch»ga

9/4; 9/8 «uch»ga 3/8 «bir»ga

6/8 «olti»ga 9/8 «to'qqiz»ga

«O'zbekman». Mazkur asar to'rt (2/4) hissalı o'lovda yozilgan bo'lib, dirijor ishoralarining tantanali marshga xos xususiyatli bo'lishini talab qiladi. E'tibor chap qo'lnıng to'xtatılıshı va o'ng qo'lnıng mustaqil harakat qilishiga qaratiladi. Asarning boshlamishida yakkaxon, keyin (naqarotda) xor kuylaydi. Asardagi asosiy vazifa aniq va dadil dirijorlik harakatidir. Bundan tashqari, o'quvchidan ritmik tasvirning aniq bo'lishi va birinchi hissada chap qo'l harakatini to'xtatishni talab qilish lozim. Xor boshlanishi oldidan uchraydigan to'rtinchi (takt oldi) hissani alohida ta'kidlash lozim.

O'ZBEKMAN

(Xor va orkestr uchun qo'shiq)

A. Oripov she'ri

R. Tursunov musiqasi

Marsh tempida

The musical score is written for piano and voice. It begins with a piano introduction in 2/4 time, marked *f* (forte). The piano part consists of two staves. The vocal part enters in the third measure with the lyrics: "Yan - gi bir asr - ning os - to - na - si - dan Ye-tish dim... um-rim - ning". The vocal line is written on a single staff. The piano accompaniment continues with chords and rhythmic patterns. The lyrics continue: "qut - lug'yo-shi - ga ti - lim - da shuk - ro - na, di-lim - da g'u - lu". The score ends with a final piano chord.

Ta-rix sar - ko - ti - bin _____ kel - dim qo - shi - ga

Ya-sha - dim yov - lar - ga bo' - yin eg - ma - yin Bu-gun o'z

§

<p>Qaytarish uchun</p>	<p>Tamomlash uchun</p>
------------------------	------------------------

er - ki - ga e - rish - gan xalq - man Xalq - man

Mana, men o'zbekman, qo'limda tug'im
 Va barcha a'molim bitilgan kitob.
 Shuning ichidadir borim va yo'g'im,
 Shuning ichidadir men uchun oftob.

O'zbekman, gohida iqbolim kulib,
 Gohida o'zimdan chiqqan ofatim.
 Dunyoni olsam-da, jahongir bo'lib,
 Go'dak yig'isiga yo'qdir toqatim.

Yashadim yovlarga bo'yin egmayin,
 Bugun o'z erkiga erishgan xalqman.

Yashadim yovlarga bo'yin egmayin,
 Bugun o'z erkiga erishgan xalqman.

«Vatan qo'shig'i». (3-qismli suite). 1-qism. Asarning vatanparvarlik mazmunidagi xususiyati o'quvchini milliy istiqlol g'oyasi ruhida tarbiyalaydi.

Asar o'quvchining 2/4 dirijorlik sxemasi asosida ilgari egaliagan dirijorlik malakasini o'stirishga yordam beradi. Dirijorlik ishoralari asta-sekin kengayib boradi, chunki asarning boshlanishida yakkaxon ijro, keyin xorning kuylashida (naqarotda) dirijorlik ishoralari keng ko'lamli bo'lishi lozim.

Asarning xarakteri yengil, aniq ishoralar bilan ko'rsatilmog'i kerak. Chap qo'lda xorni aniq uzish va kuylashdan keyin jo'rni (o'ng qo'lda) aniq ko'rsatib berish talab qilinadi.

Asarning xilma-xil dinamik tuslari dirijorlikning ma'nohi, jozibali bo'lishiga yordam berishi kerak.

VATAN QO'SHIG'I

I-qism

B. Boyqobilov she'ri

G'. Qodirov musiqasi

Marsh tempida

ga mash - hur Kim - ki -

un - ga qo'y - sa qa - dam, Ko'ng - li - ga bo' -

Naqarot
lur man - zur O'z - be - kis -

ton bor bo'l - sin, Bax - ti bar - qa - ror bo'l -

sin bo'l - sin Is - tiq bo - li

nu - raf shon. Un - ga sha - raf, un - ga

Qaytarish uchun

shon un - ga - shon!

Men hur Vatan farzandiman,
Nomi jahonga mashhur.
Kimki unga qo'ysa qadam,
Ko'ngliga bo'lur manzur.

Erk, istiqlol chamani bu,
Toleyi porloq diyor.
Yuragida ulug' orzu,
Fuqarosi baxtiyor.

Mustaqillik ohangida
Jo'rdir she'riyat sozi.
Mening yangroq qalbimda ham,
Shu dilbar soz ovozi.

Naqarot:

Naqarot.

Naqarot.

O'zbekiston bor bo'lsin,
Baxti barqaror bo'lsin.
Istiqboli nurafshon,
Unga sharaf, unga shon.

O'zbekiston bor bo'lsin,
Baxti barqaror bo'lsin.
Istiqboli nurafshon,
Unga sharaf, unga shon.

O'zbekiston bor bo'lsin,
Baxti barqaror bo'lsin.
Istiqboli nurafshon,
Unga sharaf, unga shon.

«Istiqlol farzandi». 2-qism. Milliy istiqlol g'oyasini tarannum etuvchi bu asar 3/4 sxemasini o'zlashtirish uchun tavsiya etiladi. Asarning mazmunini yoritib berish ko'pincha barcha dirijorlik hissalarining qo'l harakatlari bilan ko'rsatilishiga, marsh sur'atining saqlanishiga, kuyning ohangdorligiga va uning dinamik belgilariga bog'liqdir. Asar usul jihatidan murakkab emas, bunda kuylashning uchinchi hissada uzilishini aniq ko'rsatish kerak. Bularning hammasi dirijorlik texnikasining boshlang'ich malakalarini muvaffaqiyatli o'zlashtirib olishga imkon beradi.

ISTIQLOL FARZANDI

2-qism

B. Boyqobilov she'ri

G'. Qodirov musiqasi

Marsh tempda

The musical score is written for a vocal line and piano accompaniment. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 3/4. The tempo is marked 'Marsh tempda'. The score consists of three systems of music. The first system shows the beginning of the piece with a piano introduction marked 'mf'. The second system contains the first line of lyrics: 'Is - tiq - lol bon - gi yang - rar biz - ning'. The third system contains the second line of lyrics: 'o - zod o'l - ka - da Har ku - ni - miz u - lug'. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a more complex bass line in the left hand, often using chords and single notes.

lan O'z - be - kis - ton bax - ti - yor Meh - nat -

si - ga - va - fo - dor. Meh - nat - kash xal - qi - bi -

da Bun - da ham - ma so - hib - kor Va' - da -

Nagari

vor bag' - ri - bod o' - ka - da o' - ka -

1.

1.
 kash xal - qi bi - lan O'z - be - kis - ton bax - ti -
 yor lan O'z - be - kis - ton bax - ti - yor
 ff

Istiqlol bongi yangrar,
Bizning ozod o'lkada.
Har kunimiz ulug'vor,
Bag'ri obod o'lkada.

Naqarot:

Bunda hamma sohibkor,
Va'dasiga vafodor.
Mehnatkash xalqi bilan,
O'zbekiston baxtiyor.

Kifti yerga tegmagan,
Pahlavonlar yurti bu,
Maydonda tinch turmagan,
Mart insonlar yurti bu.

Naqarot.

El ishiga bel bog'lab,
Ulg'aymoqda yosh avlod.
Otalari singari
Yurtini qilur obod.

«Muborak». 3-qism. Bu asar 6/8 o'lchovida jo'rsiz xor uchun yozilgan. Qo'shiq yengil ikki qismada dirijorlik qilinadi. Birinchi hissada chap qo'l harakatini to'xtatishni talab qilish lozim. Asar ijrosi ohangdor mayinlikni talab qiladi. Birinchi hissani sezilarli aniq ko'rsatish kerak. Jo'rsiz xorning o'ziga xos xususiyati, tiniq jarangdorligini kompozitorning maqsadiga mos ijro qilish zarur. O'ng qo'l asarning uzluksiz harakatini ko'rsatayotganda chap qo'l ritm tasvirini ushlab, birga uzish kerak.

MUBORAK (a-kapella) 3-qism

B. Boyqobilov she'ri
Tezroq

G'. Qodirov musiqasi

mf Va...

mp Bax - ti - yor do'stu qa - dir - don u - lug' - ay - yom mu - bo - rak

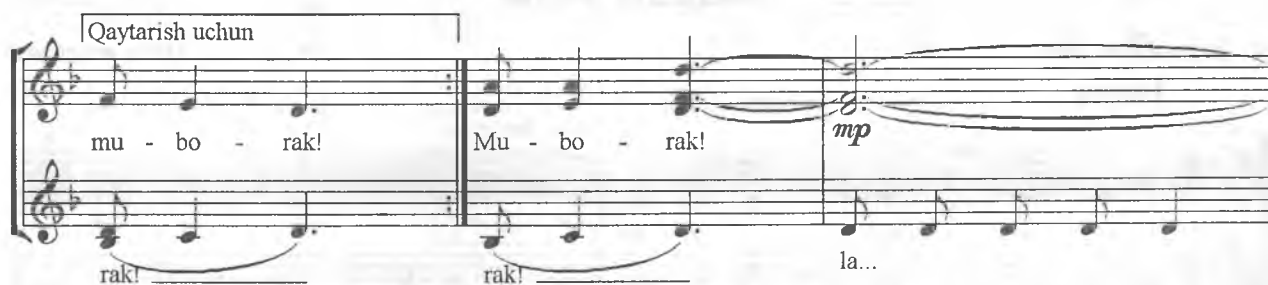
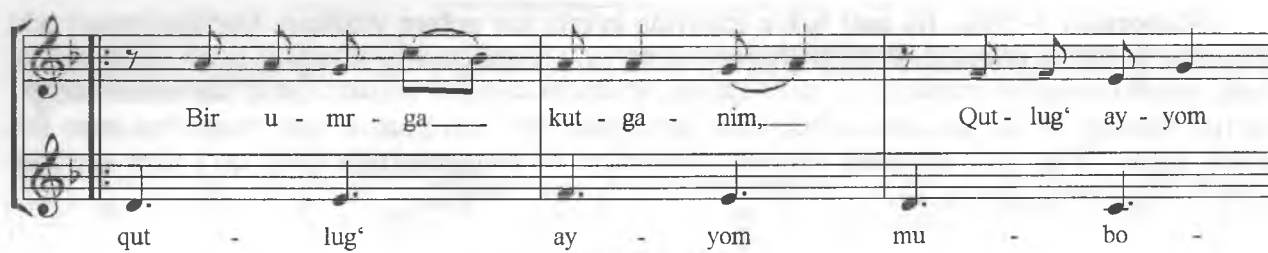
Yurt dov - ru - g'i bo'l - di dos - ton sha - ra - fu shon mu - bo - rak!
U - lug' ay - yom mu - bo - rak!

Ko' - rib hur - lik bay - ro - g'in,
(a) Ko' - rib hur - lik bay - ro - g'in

Tong bi - lan yo'n - dim qa - lam
(a) tong bi - lan yo'n - dim qa - lam.

TERMIZ SAN'AT KOLLEJI
INVENTAR № 20726
AXBOROT RESURS MARKAZI

TERMIZ
20726
23. 02. 07

Baxtiyor do'st-u qadirdon
 Ulug' ayyom muborak!
 Yurt dovruq'i bo'ldi doston,
 Sharaf-u shon, muborak!

Naqarot:

Ko'rib hurlik bayrog'in,
 Tong bilan yo'ndim qalam.
 Bir umrga kutganim,
 Qutlug' ayyom muborak!

Sizga yurak olqishim,
 Quyosh kabi bolqishim.
 El-u yurt bayrami bu,
 O'zbekiston, muborak!

«Chamandagi gullarmiz». Bu qo'shiq yengil va xushchaqchaq kayfiyatda 2/2 sxemada ijro etiladi. Asarda kelajak avlodning kuchli, botir bo'lib o'sishi haqida kuylanadi. Qo'shiq bir ovozli ijroda boshlanib, naqarotda uch ovozli «qizlarmiz», «o'g'illarmiz» ohang matni birinchi qizlar, ikkinchi o'g'il bolalar almashib ijro etishi, qo'shiqning badiiy ijrosini boyitadi.

Shuningdek, o'quvchidan asar ustida jiddiy ishlash va asar mazmuni dirijorlik ishoralari orqali ishonchli yoritib berilishi talab qilinadi.

CHAMANDAGI GULLARMIZ

P. Mo'min she'ri

N. Norxo'jayev musiqasi

Tez

f

Biz - lar ko'p - miz dun - yo - da, ____

Suv oq - qan - day dar - yo - da, ____

Biz yur - sak qa - top - la - shib —

Ko' - cha - lar ke - tar to - shib —

Naqarot:

Qiz - lar miz —

o - g'il - lar - miz —

Cha-man - da - gi gul - lar - miz, cha-man - da - gi gul - lar - miz

Qiz - lar - miz o - g'il - lar - miz

Bizlar ko'pmiz dunyoda,
Suv oqqanday daryoda,
Biz yursak qatorlashib,
Ko'chalar ketar toshib.

Naqarot:

Qizlarmiz, o'g'illarmiz,
Chamandagi gullarmiz,
Qizlarmiz, o'g'illarmiz.

«Ona qo'llari». Qo'shiqda mehribon ona obrazi nozik so'z matni va yoqimli ohang orqali yoritib berilgan. Qo'shiq 6/8 o'lchovida yumshoq va ta'sirchan sur'atda ijro etiladi. Qo'shiqni o'rgatayotganda teskari zarb bilan bog'liq bo'lgan ayrim qiyinchiliklarni ashulachilarga tushuntirish kerak. Ijroning ritmik holati va amiq kuylanishini ta'minlash uchun ashulachilar bilan ovoz mashqlarini olib borish lozim. Ijroda doira usuli qo'shilganda asarning 6/8 (olti hissali) o'lchovi yengil o'zlashtirib olinadi.

Qo'shiqdagi ikki ovozlik esa ashulachilarga hech bir qiyinchilik tug'dirmagan holda ta'sirli ijro etiladi.

ONA QO'LLARI

T. Ilhomov she'ri

G'. Qodirov musiqasi

O'rtacha tez

p

mf

Ba - hor kel - sa shox - lar - da

Bul - bul - lar - kuy cha - la - di O - na soz ol - sa qo'l - ga, —

A - jib kuy ta - ra - la - di.

Naqarot:

Hor - mang, o - na qo'l - la - ri,

Tol - mang, o-na qo'l - la- ri. Flor mang, o- na qo'l la - ri, Tol mang, ona

qo'l la - ri

Bahor kelsa shoxlarda,
Bulbullar kuy chaladi.
Ona soz olsa qo'lga,
Ajib kuy taraladi.

Naqarot:

Hormang, ona qo'llari,
Tolmang, ona qo'llari.

Zumrad bahor quyoshi,
Yashnatar chechaklarni.
Aziz ona qo'llari,
Ulg'aytar go'daklarni

Naqarot.

Shoshar bahor suvlari,
Yerlarni yasatay deb.
Tinmas ona qo'llari,
Hayotni bezatay deb.

«Bu yurtning yoshlari». Ushbu ohangdor qo'shiq aniq «bir»ga ega 3/8 dirijorlik sxemasini o'rganishda o'quvchiga yordam beradi.

Asarning xarakteri shundan iboratki, o'qituvchi o'quvchiga ta'lim berishning boshlang'ich davrida foydalanishi mumkin. Qo'shiqdagi faktura bayonining qulayligi, barcha hissalarining inujassamligi, osoyishta harakat va o'ziga xos xushohang kuy, birmuncha sodda ritmik tasvir, kuyni taktning kuchsiz hissasida uza bilish, ularning hammasi dirijorlik texnikasining boshlang'ich inalakalarini to'liq o'zlashtirib olishga imkon beradi.

BU YURTNING YOSHLARI

H. Muhammad she'ri

Sh. Yormatov musiqasi

Vals

The musical score is written in 3/8 time and consists of a piano accompaniment and a vocal melody. The piano part begins with a forte (*f*) dynamic and features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The vocal melody enters with a mezzo-forte (*mf*) dynamic and includes the following lyrics:

Dar - yo - lar top - to - za

oq - sa - lar Oq - shom - da ming chi - roq yoq - sa - lar

The score concludes with a final piano accompaniment section.

O - dam - lar ku - li - shib boq - sa - lar _____ Bi - ling - ki bu yurt - ning

yosh - la - ri _____ Meh - ri - bon, _____ sog - o - mon _____

Bi ling ki bu - yurt - ning yosh - la - ri _____

f Tach o - mon bo'l - sa - gar ma - hal - la _____ Qo' - shiq - lar yang - ra - sa

ba - ral - la Ta - ral - sa yor - yo - ri al - la - lar

Bi - ling - ki bu yurt - ning yosh - la - ri.

bi - ling - ki bu yurt - ning yosh - la - ri.

Meh - ri - bon _____ sog' - o - mon

Bi - ling - ki bu - yurt - ning yosh - la - ri Bi - lim - don.

Tamomlash uchun

g'a - zal - xon Bi - ling - ki bu - yurt - ning yosh - la - ri

Daryolar top-toza oqsalar,
Oqshomda ming chiroq yoqsalar,
Odamlar kulishib boqsalar,
Mehribon, sog'-omon.

Tinch omon bo'lsa gar mahalla
Qo'shiqlar yangrasa baralla
Taralsa yor-yori allalar,
Biling-ki, bu yurtning yoshlari
Sog'-omon, mehribon.

Keksalar izzatli bo'lsalar
Onalar shodlikka to'lsalar,
Gulzorlar yayrashib kulsalar,
Biling-ki, bu yurtning yoshlari
Bilimdon, g'azalxon.

Elatlar do'stlikni kuylasa,
Elchilar ellarni ulasa,
Odamlar bir-birin siylasa,
Bilimdon, g'azalxon.

«O'zbekiston — onajon». Asar yengil, xushchaqchaq raqs xarakterida. Qo'shiqning 6/8 hissali sxemasini ikki hissali sxemada dirijorlik qilish talab qilinadi.

Asarni ijro etayotganda qo'shiqning yorqin, yengil xususiyatini ko'rsatib berish zarur. Qo'l dinamik tushlarga amal qilib, tekis harakat qilinadi. O'ng qo'l asarning uzluksiz harakatini ko'rsatayotganda chap qo'l ritm tasviri (ushlab turiladigan notalar)ning aniqligini ta'inlashi, qo'shiq jumllalarining nafisligiga va ularni uzishning aniqligiga erishish kerak.

O'ZBEKISTON — ONAJON

Q. Ota she'ri

M. Otajonov musiqasi

Allegro

O - na - jon _____ O'z - be - kis - ton _____

The first system of music consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is written on a single staff with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains the lyrics "O - na - jon" followed by a long horizontal line, and "O'z - be - kis - ton" followed by another long horizontal line. The piano accompaniment is written on two staves (treble and bass clefs) and features a series of chords and moving lines in both hands.

Jo - na - jon _____ O'z - be - kis - ton _____

The second system of music continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics "Jo - na - jon" followed by a long horizontal line, and "O'z - be - kis - ton" followed by another long horizontal line. The piano accompaniment continues with similar chordal and melodic patterns.

O - na - jon _____ O'z - be - kis - ton _____

The third system of music continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics "O - na - jon" followed by a long horizontal line, and "O'z - be - kis - ton" followed by another long horizontal line. The piano accompaniment continues with similar chordal and melodic patterns.

Jo - na - jon _____ O'z - be - kis - ton _____

The fourth system of music continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics "Jo - na - jon" followed by a long horizontal line, and "O'z - be - kis - ton" followed by another long horizontal line. The piano accompaniment continues with similar chordal and melodic patterns.

Ona - jon _____ O'z - be - kis - ton _____

The fifth system of music continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line has the lyrics "Ona - jon" followed by a long horizontal line, and "O'z - be - kis - ton" followed by another long horizontal line. The piano accompaniment continues with similar chordal and melodic patterns.

Jo - na - jon O'z - be - kis - ton Sa - xo - vat - li

fi - do - kor Dun - yo - da eng bax - ti - yor So - diq - lik - da bo - lang - ga

Ta - nil - gan - san o - lam - ga.

Yer osmonning orasi,
 Olamning eng sarasi.
 Avlod meros Vatanim,
 Ona O'zbekistonim.

Naqarot:

Onajon, O'zbekiston,
 Jonajon, O'zbekiston.

Saxovatli fidokor,
 Dunyoda eng baxtiyor.
 Sodiqlikda bolangga,
 Tanilgansan olamga.

«Ey, Vatan!». Asar akapella (jo'rsiz xor) uslubida yozilgan bo'lib, u 4/4 hissali sxemada ijro etiladi, u Vatanga mehr va sadoqatni ifodalaydi. Asarni o'rganishda har bir musiqaviy jumlaning boshlanishi alohida ko'rsatib, oxirida «to'rt» da aniq uzish kerak. Asar o'quvchining emotsional badiiy his-tuyg'usini o'stiradi. Bu qo'shiqda birinchi ovozning boshlanishini chap qo'l bilan, keyin ikki qo'lda ko'rsatish o'quvchi uchun qiziqarlidir.

Asar ijrosi ohangdor kenglikni talab qiladi. Birinchi va uchinchi hissalarini sezilarli aniq darajada ko'rsatish kerak. To'xtash va uzilishlarni ikki qo'l hajarishi lozim. Dinamik tuslarini asar davomida saqlab qolish juda muhimdir. Zero, ishoralar aniq va «ehtiyotli» bo'lishi kerak.

EY, VATAN!

Sh. Salimova she'ri

A. Mansurov musiqasi

f **Maestoso**

E-lim deb, yur-tim-deb, yo-nib ya-shay miz!_ E-lim deb, yur tim deb, yo-nib ya-shay- miz._
E-lim deb, yur-tim-deb, yo-nib ya-shay miz!_ E-lim deb, yur tim deb, yo-nib ya-shay- miz._

Is-tiq-lol qo'-shi-g'in yay-rab bosh lay-miz. Is-tiq-lol qo' shi- g'in yay-rab bosh-lay-miz
Ey Va-tan! Qal-bing-ni chi-ro-g'i dur-miz Ey Va-tan qal-bing-ni chi-ro g'i-dur-miz

Mus-ta-qil qa-dam ni da-dil tash-lay-miz Mus-ta-qil qa-dam-ni da-dil-tash lay-miz
Mil-lat-ning mu-saf-fo bu-lo-g'i dur-miz Mil-lat ning mu-saf-fo bu-lo-g'i-dur-miz

Sen o-zod! Sen o-bod!
Sen o-zod! Sen o-bod! Par-vo zing-ga qa-not-miz par-vo zing ga qa-not-miz

O'z-be-kis-ton! O'z-be-kis-ton E-lim-deb, yur-tim-deb,
yo-nib ya-shay-miz!_ E-lim-deb, yur-tim deb, yo-nib ya-shay-miz_

Elim deb, yurtim deb, yonib yashaymiz!
Istiqlol qo'shig'in yayrab boshlaymiz.
Mustaqil qadamni dadil tashlaymiz.
Ey Vatan, qalbingni chirog'idurmiz,
Millatning musaffo bulog'idurmiz.
Sen ozod!, Sen obod!
Parvozingga qanotmiz, O'zbekiston!
Elim deb yurtim deb, yonib yashaymiz!

«Ayyomlaring muborak». Asarning shodiyona, yengil, bayramona o'ziga xos xususiyati 4/4 o'lchovda yaxshi «bir» o'quvchi ustida mufassal ishlashga imkon beradi. Bunda o'quvchi o'z harakatini bimalol ko'rib, kuzatib bora oladi. Dirijorlik harakati ko'rsatilgan *allegretto* uslubiga to'g'ri kellihi va bolalar xorining o'ziga xos jarangdorlik xususiyatini kompozitorning maqsadiga mos qilib ifodalashi zarur.

Taktning birinchi, uchinchi hissasida uzilishini aniq ko'rsatish va nafis ishoralar bilan dirijorlik qilish kerak.

AYYOMLARING MUBORAK!

T. Sodiqova she'ri

Sh. Yormatov musiqasi

Allegretto

Jo - nim to'-la su - ru - rim, No - mus - o - r - u g'u - ru - rim

Hu rim - san, o - zo - dim - san! As - li to - za zo - tim - san

4
z
a
a
n
i

As - li to-za zo- tim - san

O'z - be - kis - ton

Or - zu- ying-man di-ling - da

Bay - ram - la - ring mu - bo - rak! Bay - ram - la - ring ay - yom - la -

ring mu - bo - rak Ay - yom - la - ring mu - bo - rak

Tamomlash uchun

Bay - ram - la - ring mu - bo - rak! Bay - ram - la - ring, ay - yom - la - ring

rit.
mu - bo - rak! mu - bo - rak!

Jonim to'la sururim,
Nomus or-u g'ururim.

Hurimsan, ozodimsan!
Asli toza zotimsan.

O'zbekiston o'z yurtim,
Tuprog'ing ko'zga surtgum.

Quvvatingman qo'lingda,
Orzuyingman dilingda.

Bayramlarning muborak,
Ayyomlaring muborak.

«O'zbekiston talabalari madhiyasi». Ushbu asar yoshlik g'ururi, faxri. Madhiyani tinglaganda, inson qalbi shodlikdan to'liqinlanadi. Dirijorlik ishoralari 2/2 sxemada ko'rsatilib, *allegro-moderato* sur'atiga va chapak uslubiga to'g'ri kelishi lozim.

Birinchi darslarda 0 (butun) va 0 (yarim) notalarning hissalarini ta'kidlab, keyingi mashg'ulotlarda chap qo'lni musiqa matniga muvofiq holda to'xtatishga erishish zarur.

Asarning o'ziga xos ritmik holati: triol, sinkopa, barmoqlarni qarsillatib, dinamik belgilar, musiqiy jummalarning nafisligiga va ularni o'z vaqtida uzishga erishgan holatda dirijorlik qilish kerak.

O'ZBEKISTON TALABALARI MADHIYASI

N. Narzullayev she'ri

A. Mansurov musiqasi

Adagio moderato

The musical score is written for piano and voice. It begins with a piano introduction marked 'Adagio moderato'. The piano part features a series of triplets in the right hand and a steady bass line in the left hand. The vocal melody enters with the lyrics 'Na - na - na - na, na - na -'. The score continues with a piano accompaniment of chords and a vocal melody with the lyrics 'na - na - na - na - na - na, Na - na - na'.

na, na - na - na, na - na - na - na - na - na

(barmoqlarni qarsillatib)

ta-ba - da bu, ta-ba - da - ba du, ta-ba-da, na - na ra ta-ba - da bu, ta-ba - da bu ta-ba da, na - na ra

na - na - na... na - na - na

Yakkaxonlar:

Biz bax - ti-yor el nas - li, Yosh lik fas - li, gul fas - li

Hamma

Biz bax - ti- yor — el nas - li, yosh - lik fas - li, gul fas - li,

Yakkaxonalar**Hamma**

Sev gi vas li, dil vas - li, li, Ta- la- ba lik yil- la - ri

miz: "Ol- tin dav rim, ol- tin dav - ri- miz!

2.4.**(Naqarot:) Yakkoxonlar**

miz! Mash' al yoq - dik il(i)m - dan, — Zi- yo ta - rab ko'n gil dan,

Hamma:

— Mash' al yoq - dik il-(i)m - dan, — Zi yo ta - rab ko'n gil - dan, —

The musical score for 'Hamma' consists of a vocal line in treble clef and a piano accompaniment in grand staff (treble and bass clefs). The key signature has one flat (B-flat). The vocal line begins with a whole rest, followed by a series of eighth and quarter notes. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

Yakkxonlar:

Du - o o - lib yer, el - dan, Du - o o - lib yer, el - dan,

The musical score for 'Yakkxonlar' features a vocal line in treble clef and a piano accompaniment in grand staff. The key signature has one flat. The vocal line starts with a quarter note, followed by eighth and quarter notes. The piano accompaniment has a simple eighth-note bass line and chords in the right hand.

Hamma:

Ta - la - ba lik yil - la - ri - miz, — ta - la - ba lik yil - la - ri - miz:

The musical score for 'Hamma' features a vocal line in treble clef and a piano accompaniment in grand staff. The key signature has one flat. The vocal line begins with a quarter note, followed by eighth and quarter notes. The piano accompaniment has a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

«Ol - tin dav - rim, ol - tin dav - ri - miz!»

The musical score for 'Hamma' features a vocal line in treble clef and a piano accompaniment in grand staff. The key signature has one flat. The vocal line starts with a quarter note, followed by eighth and quarter notes. The piano accompaniment has a steady eighth-note bass line and chords in the right hand.

2. Koda Hamma:

miz! *ff* Mash' - al yoq - dik il-(i)m - dan, Zi - yo

ta-rab ko'n - gil - dan, mash'-al yoq - dik il-(i)m - dan, Zi - yo

ta-rab ko'n gul - dan Du - o o - lib yer, el - dan,

Du - o o - lib yer, el - dan ta - la - ba - lik yil - la - ri - miz

mf

f *mf*

Ta - la - ba - lik yil - la - ri - miz: «Ol - tin dav - rim,

f

ol - tin dav - ri - miz!» Yosh - lik ba - ho - ri, yash -

na! Tinch - lik di - yo - ri, yash -

na! Yash - na!

Biz — baxtiyor el nasli,
Yoshlik fasli, gul fasli.
Sevgi vasli, dil vasli:
«Oltin davrim, oltin davrimiz!»

Vatan oltin belanchak,
Bizniki hur kelajak,
Toleyimiz kulajak,
Talabalik yillarimiz:
«Oltin davrim, oltin davrimiz!»

Naqarot:

Yoshlik bahori, yashna!
Tinchilik diyori, yashna!

Mash'al yoqdik ilmdan,
Ziyo tarab ko'ngildan,
Duo olib yer, eldan,
Talabalik yillarimiz:
«Oltin davrim, oltin davrimiz!»

Ajdodlar qalb ko'zimiz,
So'nmagay yulduzimiz.
Farzdandlik chin so'zimiz,
Talabalik yillarimiz:
«Oltin davrim, oltin davrimiz!»

Naqarot:

Yoshlik bahori, yashna!
Tincliilik diyori, yashna!

«Ozod vatan — obod vatan». Asarning dirijorlik ishorasi tantanali xarakterni ifodalay olishi uchun «to'liq», salmoqli» bo'lishi kerak. O'quvchidan har bir jumlaning musiqiyligiga erishish talab etiladi. Chap qo'l kuyni dadil boshqarib borishi, uchinchi hissada to'xtab, uzishni aniq va ravshan ko'rsatish zarur. Asarning dinamik belgilariga e'tibor berish tavsiya etiladi.

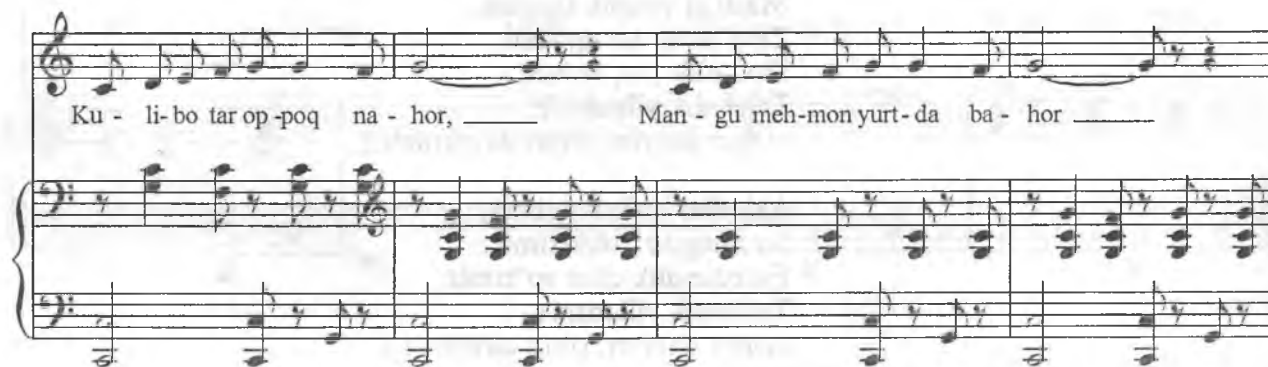
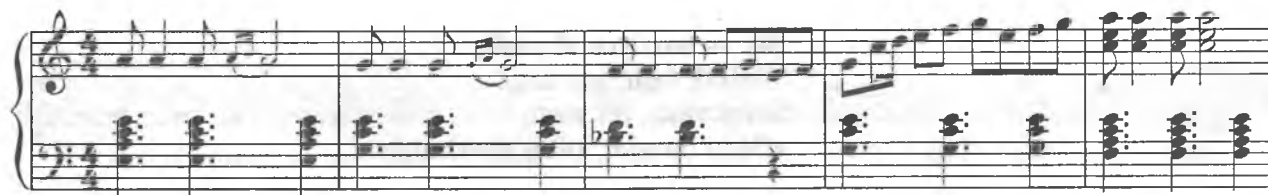
Bundan tashqari «bir»ning aniq, jadal bo'lishiga, boshlovchi hissalarining bo'lib ko'rsatilishiga va birinchi hissadagi urg'uni aniq ko'rsatishga ahamiyat berish kerak.

OZOD VATAN — OBOD VATAN

N. Narzullayev she'ri

F. Olimov musiqasi

Jadal

Biz-dan qo-lur o-zod Va-tan, Biz-dan qo-lur o-bod Va - tan! _____

Biz-dan qo-lur o-zod Va-tan! Biz-dan qo-lur o-bod Va - tan! _____

Dun-yo bi - lar aj - do di - miz, A - mir Te - mur av - lo - di - miz,

mu - ro - di - miz, to - tuv ya - shash mu - ro - di - miz, Biz-dan qo - lur

o - zod Va - tan! Biz-dan qo - lur o - bod Va - tan!

Biz-dan qo-lur o-zod Va-tan, Biz-dan qo-lur o-bod Va-tan,

Biz-dan qo-lur o-zod Va-tan!

Kulib otar oppoq nahor,
Mangu mehmon yurtida bahor,
Muqaddas el ona diyor
Bizdan qolur ozod Vatan!
Bizdan qolur obod Vatan!

Dunyo bilar ajdodimiz,
Amur Temur avlodimiz,
Totuv yashash — murodimiz,
Bizdan qolur ozod Vatan!
Bizdan qolur ozod Vatan!

O'zbekiston — Sharqda mash'al,
Buncha so'lim, buncha go'zal,
Ko'rkam o'lkam, yasha go'zal,
Bizdan qolur ozod Vatan!
Bizdan qolur obod Vatan!

«Shunday qo'shiq kuylasam». Vals sur'atida yozilgan bu asar aniq «bir»ga ega bo'lgan 3/4 dirijorlik sxemasini o'rganishda o'quvchiga yordam beradi. Qo'l dinamik belgilariga aniq amal qilib, bir tekisda harakat qilish kerak. O'ng qo'l asarning uzluksiz harakatini ko'rsatayotganida chap qo'l ritm tasvirini ushlab, birga uzishi kerak.

SHUNDAY QO'SHIQ KUYLASAM...

Muhammad Ali she'ri

M. Otajonov musiqasi

Valsnamo

Shun-day qo'- shiq... kuy - la - sam,

1.

Tog' - lar sa - do ber - sa - lar

2.

Tog' - lar sa - do si - ga jo'r,

1.

Bog' - lar ni - do ber - sa - lar

2.

Bog' - lar ni - do ber - sa - lar

First system of a musical score. It features a vocal line (treble clef) with a whole rest in the first measure, followed by a melodic phrase in the second and third measures. The piano accompaniment (grand staff) consists of a steady eighth-note bass line in the left hand and a melody in the right hand that includes slurs and ties. Dynamics markings include *p.* (piano) and *f.* (forte).

Second system of the musical score. The vocal line continues with a melodic phrase. The piano accompaniment maintains the eighth-note bass line and a more active right-hand melody. Dynamics markings include *p.* and *f.*.

Third system of the musical score. The vocal line has a melodic phrase. The piano accompaniment continues with the eighth-note bass line and a right-hand melody. Dynamics markings include *p.* and *f.*.

Fourth system of the musical score, which includes lyrics. The vocal line has a melodic phrase. The piano accompaniment continues with the eighth-note bass line and a right-hand melody. Dynamics markings include *p.* and *f.*.

Shun day qo' - shiq — kuy - la - sam,

1.

Tog' - lar sa - do ber - sa - lar

2.

Tog' - lar sa - do si - ga jo'r,

1.

Bog' - lar ni - do ber - sa - lar

2.

Bog' - lar ni - do ber - sa - lar

First system of a musical score. It features a vocal line (treble clef) with whole rests. The piano accompaniment (grand staff) consists of a right hand with eighth-note patterns and a left hand with chords. The system spans five measures.

Second system of the musical score. The vocal line continues with eighth-note patterns. The piano accompaniment maintains a steady harmonic support with chords and eighth notes. The system spans five measures.

Third system of the musical score. The vocal line features a melodic line with some chromaticism. The piano accompaniment continues with chords and eighth-note accompaniment. The system spans five measures.

Fourth system of the musical score, which includes lyrics. The vocal line has the lyrics "Shun day qo' - shiq — kuy - la - sam,". The piano accompaniment includes a final cadence with a double bar line and repeat dots. The system spans five measures.

ni yo - rit - sa, Yu - rak - da - gi - ar -

This system contains the first two staves of music. The vocal line (treble clef) begins with a half note 'ni', followed by a quarter note 'yo', a quarter note 'rit', and a half note 'sa,'. The piano accompaniment (grand staff) features a series of chords in the right hand and a sustained bass line in the left hand, with a long horizontal line indicating a sustained note.

Os - mon -

This system contains the third and fourth staves of music. The vocal line continues with a half note 'Os' and a half note 'mon'. The piano accompaniment continues with chords and a sustained bass line.

This system contains the fifth and sixth staves of music. The vocal line is silent, and the piano accompaniment continues with chords and a sustained bass line.

Yang - ra - sa — yer, os - mon - lar

This system contains the seventh and eighth staves of music. The vocal line begins with a half note 'Yang', followed by a quarter note 'ra', a quarter note 'sa', a half note 'yer,', a half note 'os', a half note 'mon', and a half note 'lar'. The piano accompaniment continues with chords and a sustained bass line.

lar — Va - tan — Va - tan — deb ayt - sam —

Di - lim - da ming bir dos - ton —

Ba - ri - ba -

ri sen - ga - dir, O - na - jon — O'z - be - kis -

ton O - na - jon O'z - be - kis - ton.

Shun - day qo' - shiq — kuy - la - sam,

1. 2.

Tog' - lar sa - do - si - ga jo'r,

1. Bog' - lar ni - do — ber - sa - lar. Bog' - lar ni - do ..

ber - sa - lar Tog' - lar sa - do — ber - sa - lar.

Shunday qo'shiq kuylasam,
 Tog'lar sado bersalar.
 Tog'lar sadosiga jo'r,
 Bog'lar nido bersalar.

Shunday qo'shiq kuylasam,
 Yangrasa yer, osmonlar.
 Osmonlarni yoritsa
 Yurakdagi armonlar.

Vatan, Vatan deb aytsam,
 Dilimda ming bir doston.
 Bari-bari sengadir,
 Onajon, O'zbekiston!

«Hunarmand yoshlar madhiyasi». Vatanni, millatni, yurtni kuylovchi va marsh ruhida yozilgan bu asarning dirijorlik ishorasi 4/4, tantanavor xarakterni ifodalay olishi uchun keng, salmoqli bo'lishi kerak.

O'quvchidan har bir jumlaning musiqiyligiga, sayqallangan bo'lishiga erishish talab qilinadi. Chap qo'l asarni dadil boshqarib borishi, uchinchi hissada to'xtashi, usullarni aniq va ravshan ko'rsatishi zarur.

HUNARMAND YOSHLAR MADHIYASI

Q. Ma'murov she'ri va musiqasi

Marchona

Po-yim-da za - mi-nim shu ko'h - na Tu- ron,

Bar - qa-ror mil - la- tim, O'z o - na ti-lim «Kasb - hu-nar e-gal - la,

ol - il - mu ur - fon», De - ya - biz - ni - chor lar meh - nat - kash e - lim

Biz el - ning yosh - ku - chi qud rat - la - ri - miz, Va - tan ku - tar, saf - dosh

do's - tim, yod - da tut

Biz vo - ris av - lod - ning aj - dod - la - ri - miz,

O'l-kam ke-la - ja - gi bu - yuk - o - na yurt!

Ku-tar ke-la - ja-gi bu - yuk o - na yurt! Biz aj-dod -ning vo-ris

av - lod - la - ri - miz, O'l-kam ke - la - ja - gi bu - yuk o - na yurt!

Poyimda zaminim — shu ko'hna Turon,
Barqaror millatim, o'z ona tilim.
«Kasb-hunar egalla, ol ilmu urfon»,
Deya bizni chorlar mehnatkash elim.

Millat ruhi yashar erk kitobida,
O'zbekona yangrar qo'shiq, kuyimiz.
Ilmu fan, texnika hunar bobida,
Dunyo andozasi orzu-o'yimiz.

Naqarot:

Naqarot.

Biz elning yosh kuchi-qudratlarimiz,
Vatan kutar, safdosh do'stim, yodda tut.
Biz ajdodning voris avlodlarimiz,
O'lkam kelajagi buyuk ona yurt!

«Bahor». Bahor shodiyonasini kuylovchi, 6/8 o'lchovida yengil, o'ynoqiroq uslubda yozilgan bu asar ikki sxemalikda dirijorlik qilinadi.

Dirijor bu qo'shiqni boshlashdanoq ko'tarinki, bayramona ruh, yorqin, xushchaqchaq kayfiyat bilan boshlay olishi kerak. Dirijorlik ishoralari qo'shiqning quvnoqlik xarakterini ochib berishi lozim.

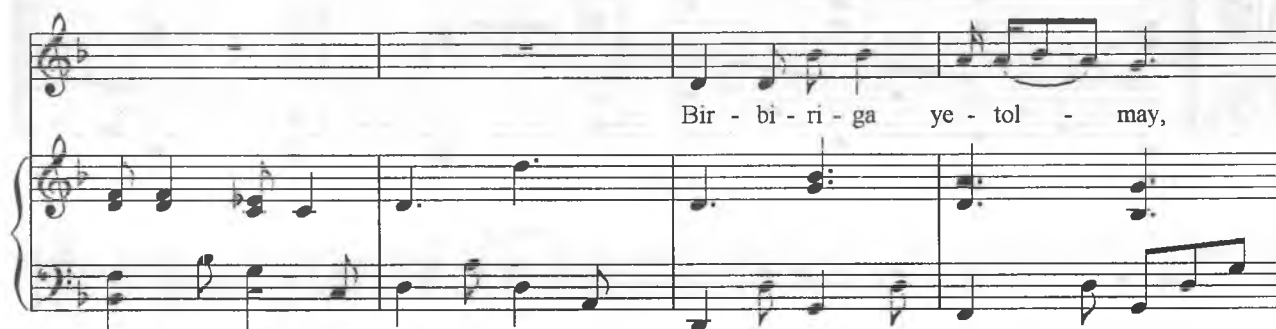
Asar oxirida «ikki»da tovush cho'zimini aniq uzishga erishish zarur.

BAHOR

Z. Egamberdiyeva she'ri

Sh. Yormatov musiqasi

Kuychan

Qu- yosh ham bu- lut — bu - lan O'y - nay - di be - kin - ma - choq.

Qo - lish - may tur - na - lar - dan U - cha - yap - miz — ar - g'im - choq

Bo - dom gul - la - sa bir - dan Ko' - rib — hay - ron — qo - la - man.

Bu - vim - dan eng bi - rin - chi Men su - yun - chi o - la - man

o - la - man Xur - sand bo' - lib da - raxt - lar

Qo' - lin ko'k - ka cho' - za - di Qal - dir - g'och qayt - gan payt - lar

Me - ning bo' - yim o' - sa - di bo' - yim o' - sa - di

Bir - bi - ri - ga ye - tol - may, Soy - lar cho - pib char - cha - di.

Qu - von - chin ber - ki - tol - may, Qush - lar ham cha -

pak chal - di. cha - pak chal - di

Bir-biriga yetolmay,
Soylar chopib charchadi.
Quvonchin berkitolmay,
Qushlar ham chapak chaldi.

Quyosh ham bulut bilan,
O'ynaydi bekinmashoq.
Qolishmay turnalardan,
Uchayapmiz arg'imchloq.

Bodom gullasa birdan,
Ko'rib hayron qolaman.
Buvimdan eng birinchi,
Men suyunchi olaman.

Xursand bo'lib daraxtlar,
Qo'lin ko'kka cho'zadi.
Qaldirg'och qaytgan paytlar,
Mening bo'yim o'sadi.

«Hosil to'yi bayrami». Asarning bayramona sho'x xarakterini yengil ikki sxemalikda dirijorlik qilish kerak. Har bir musiqaviy jumlaning boshlanishini alohida ko'rsatib, oxirida «ikki»da aniq uzish kerak. Asar o'quvchida emotsional his-tuyg'uni o'stiradi. Bu asarda birinchi ovozning boshlanishini (chap qo'l bilan) «bir»da ko'rsatish o'quvchining muhim vazifasidir. Shuningdek, o'quvchidan asar ustida jiddiy ishlashni va dirijorlik texnikasi jihatidan ma'lum tayyorgarlikka ega bo'lish talab qilinadi.

HOSIL TO'YI BAYRAMI

J. Jabborov she'ri

S. Jalil musiqasi

Raqsona

Pax - ta - miz bu, ah - di - miz bu Tov - la - na - di al - von al -

la

von la - la - la - la - la Tov - la - na - di al - von! al - von

sp *mf*

Tov - la - na - du al - von! al - von! Me - va - miz bu ol - tin ol - tin
Sho - da - sho - da, mar - jon mar - jon

sp *mf*

Ma - za si - ni ko' - ring ol - din Ma - za
Shi - g'il, shi - g'il kar - von, kar - von Shi - g'il

si - ni ko' - ring ol kar - din
shi - g'il kar von von

Das - ta - das - ta xir - mon — xir - mon Til - ni yo - rar,

ro - ha - ti - jon! Bir - bi - ri - dan zi - yo - dim —

san, O'z - be - kis - ton di - yo - rim — san!

la *sp* la

la - la - la, la - la O'z - be - kis - ton di - yo - rim - san! O'z - be - kis - ton!

diyo - rim - san O'z - be - kis - ton di - yo - rim - san Hey

sf

Davrani keng oling, do'stlar,
Shirin so'zlar, qora ko'zlar,
Jaranglasin hosil bazmi,
Hofizlarning o'tli nazmi.

Pillamiz bu — tillamiz bu,
Paxtamiz bu — ahdimiz bu,
G'allamiz bu — dalamiz bu,
Kuyimiz bu — yallamiz bu
Tovlanadi alvon-alvon!

Mevamiz bu — oltin-oltin,
Mazasini ko'ring oldin,
Shoda-shoda, marjon-marjon,
Shig'il-shig'il, karvon-karvon,
Dasta-dasta, xirmon-xirmon,
Tilni yorar, rohati jon!

Viloyatlar qator-qator,
Har birining o'z zavqi bor.
Bir-biridan ziyodimsan,
O'zbekiston diyorimsan!

«Qiz tanlash». Asar quvnoq, hazilnamo xarakterdadir. O'quvchidan ikki ovozli asarning jarangdorligini, har bir hissaning aniq ishonchli bo'lishini talab etadi.

Dirijorlik ishoralarida xor tovushining yengilligiga, nozikligiga erishish va uning jarangdorligini ifodalab bera olish zarur.

Asarning quvnoq, hazilnamo xakteri to'rt hissali sxemada ishoralarni aniq o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Dinamik tusni asar davomida saqlab qolish juda muhimdir. Dirijorlik ishoralari ixcliam va yengil bo'lishi kerak.

QIZ TANLASH

(Hazil)

S. Barnoyev she'ri

L. Mujdaboyeva musiqasi

Hazilnamo

Yakka

Sin - fi-miz - da qiz - lar ko'p -

Hamma **Yakka** **Hamma**

la - la - la - la - la - la - la - la Chaq-na-gan yul-duz lar ko'p, la - la - la - la - la - la - la - la

Bit - ta - si men ga lo - yiq Bi-lib qo' ying, xa - loy - iq.

f

f 1.2.3. *f*

Bag'-ri tosh Si-nf-dosh, Yol-g'on ayt-sam o'-lay-in O-shiq G'a-rib bo'-la-yin

mp *mf*

Qi-za-ra-man shol-g'om-dek, So'z-la-rin-giz yol-g'on deb qiz-lar-qi-lar ka-la-ka

mf

f Tamomlash uchun

da-dil bo'-ling, jon a-kal la-la-la-la-la-la

Sinfimizda qizlar ko'p,
 Chaqnagan yulduzlar ko'p.
 Bittasi menga loyiq,
 Bilib qo'ying, xaloyiq.

Naqarot:

Bag'ritosh,
 Simfdosh,
 Yolg'on aytsam o'layin,
 Oshiq G'arib bo'layin.

Ammo menga boqmaydi,
 Yo'l poylashim yoqmaydi.
 Xat yozsam,
 Uzatsam,
 Yirtib sochar boshimdan.

Naqarot.

Ko'z ostiga olgan ko'p,
 Uni gapga solgan ko'p.
 Duo qiling, xaloyiq,
 Bag'ritosh menga loyiq.

«Sho'x qizaloq». Asarda sho'x qizaloq xarakteri, 7/8 o'lchovli muayyan aniqlikda ifodalana-
di. Qo'shiq musiqa muallifining talablarini aniq bajarish maqsadida dirijorlik sxemasining 4/4
erkin harakati orqali ijro qilinishi lozim. Dirijor o'z ishoralarida bir ovozli bolalar xoriga xos
jarangdorlikni ifodalab berishi kerak.

SHO'X QIZALOQ

P. Mo'min she'ri

D. Omonullayeva musiqasi

Harakat bilan

The musical score is written for piano and voice. It begins with a piano introduction marked 'Harakat bilan' (With movement) and a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is 7/8. The piano part consists of two staves. The vocal part enters in the third measure of the first system. The lyrics are in Uzbek. The score includes dynamic markings such as *mf* (mezzo-forte) and a fermata over the final note of the first vocal phrase. The piece concludes with a double bar line and repeat signs.

Ko'p bi - lish - ga in - ti - la - di. Na - si - hat - ni —

tez — i - la - di O'zi - ga — ish qi - di — ra - di,

Sho'x - qi - za - loq

Shu qi - za - loq!

Ko'p bilishga intiladi,
 Nasihatni tez iladi.
 O'ziga ish qidiradi,
 Supuradi, sidiradi
 Sho'h qizaloq!

U yeladi, yuguradi,
 Darsiga ham ulguradi.
 Yarashadi quvongani,
 Oyisining, ishongani:
 Sho'x qizaloq, sho'x qizaloq,
 Shu qizaloq!

«Do'stlik qo'shig'i». Ushbu asardagi dirijorlik ishoralar keng tantanavorga xosdir. U kuchli, kuchsiz va nisbatan kuchli takt hissalarini chuqur his qila olishga imkon beradi. Asarning erkaklar xori bilan boshlanishi uning ruhi va xarakteriga mosdir. Kuyning keng ko'lamli harakati va musiqaning o'ziga xos xususiyati 4/4 o'lchovda yaxshi «bir» ustida aniq ishlashga imkon beradi. Bunda, o'quvchi dirijorlik harakatini bemalol ko'rib va kuzatib bora oladi. Dirijorlik harakati ko'rsatilgan keng ulug'vorlik sur'atiga to'g'ri kelishi lozim. Chap qo'lni musiqa tekstiga muvofiq holda to'xtatishga erishish zarur.

DO'STLIK QO'SHIG'I

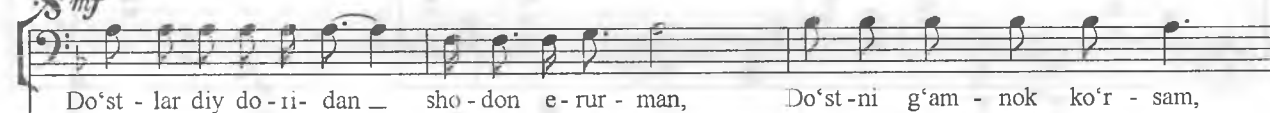
O. Hakimov she'ri

R. Tursunov musiqasi

Moderato Maestoso

mf Erkaklar xori

Do'st - lar diy do - ri - dan — sho - don e - rur - man, Do'st - ni g'am - nok ko'r - sam,

no - lon e - rur - man. Yax - shi-lar dar - di - ga mal-hami jon - man

Yo - mon - ga san - chil - gan ti - kan e - rur - man ti - kan e - ryr - man

O... O... O...

Ez - gu - lik qo - shi - da meh - rim bir ja - hon Yo - vuz - lik qo - shi - da

O Dun - yo qi - ziq e - kan kim u - chun g' a - nim

to - fan e - rur - man

Yo - mon - ga   san-chil-gan   ti-kan e-rur - man   ti-kan e-rur - man

The first system consists of a vocal line on a single staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The vocal line is in a key with one flat (B-flat) and has a 4/4 time signature. The lyrics are written below the vocal staff. The piano accompaniment features a steady bass line and chords in the right hand.

The second system continues the piano accompaniment from the first system. It consists of two staves (treble and bass clefs). The music is marked with a forte 'f' dynamic. The right hand plays chords and moving lines, while the left hand provides a harmonic foundation with chords and a steady bass line.

The third system continues the piano accompaniment. It consists of two staves (treble and bass clefs). The music is marked with a forte 'f' dynamic. The right hand plays chords and moving lines, while the left hand provides a harmonic foundation with chords and a steady bass line. The system concludes with a double bar line.

Kim u - chun shi - rin bir ar - mon e - rur - man

no - lon e - rur man

p *sf*

Do'stlar diydoridan shodon erurman,
 Do'stni g'amnok ko'rsam, nolon erurman.
 Yaxshilar dardiga malhami jonman,
 Yomonga sanchilgan tikan erurman.
 Ezgulik qoshida mehrim bir jahon,
 Yovuzlik qoshida to'fon erurman.
 Dunyo qiziq ekan: kim uchun g'anim,
 Kim uchun shirin bir armon erurman.
 Ko'rgan kunlarimni ko'p ko'rma g'anim,
 Dunyoga sen kabi mehmon erurman.
 Jonim tark etsa-da, jismimni va lek,
 Ash'orlarim aro nihon erurman.
 Badniyat kaslarga toqatim yo'qdir,
 Faqat insonlarga inson erurman.
 Do'stlar diydoridan shodon erurman,
 Do'stni g'amnok ko'rsam, nolon erurman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. *B. Umidjonov*. Chamanda gul. (Xalq qo'shiqlari, jo'rsiz xor uchun moslashtirilgan). — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1976.
2. *S. Yudakov*. Olamda gullar yashar. — T.: «O'zadabiynashr», 1962.
3. *M. Burhonov*. Gul diyorim. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1970.
4. *M. Burhonov*. Alisher Navoiyga poema-qasida. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1972.
5. *M. Liviye*v. Hayot qo'shiqlari. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1978.
6. *R. Tursunov*. Cho'ldan esgan sabolar. (4 qismli vokal suita). — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1984.
7. *B. Umidjonov*. Xor partituralarini o'qib o'rganish uchun O'rta Osiyo va Qozog'iston kompozitorlari asarlaridan tuzilgan xrestomatiya. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1986.
8. *H. Rahimov*. O'zbekiston — Vatanim manim. 1-qism. — T.: Mehnat nashriyoti, 1996.
9. *H. Rahimov*. O'zbekiston — Vatanim manim. 2-qism. — T.: Mehnat nashriyoti, 1999.
10. *N. Norxo'jayev*. O'zbekiston — vatanim manim. 3-qism. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1999.
11. *N. Norxo'jayev*. O'zbekiston — vatanim manim. 4-qism. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 2000.
12. *A. H. Jabborov*. O'zbekiston bastakorlari va musiqashunoslari. T.: Yangi asr avlodi. 2004.
13. *E. R. Mushegyan-Kononova*. Dirijorlik — T.: UVIKS «Uzinkonsern». 2004.
14. *N. I. Qoziyev*. Xor dirijorligi xrestomatiyasi. 1-qism. — T.: O'qituvchi nashriyoti, 1976.
15. *N. I. Qoziyev*. Xor dirijorligi xrestomatiyasi. 2-qism. — T.: O'qituvchi nashriyoti, 1976.
16. *N. I. Qoziyev*. Xor dirijorligi xrestomatiyasi. 3-qism. — T.: O'qituvchi nashriyoti, 1977.
17. *N. I. Qoziyev*. Xor dirijorligi xrestomatiyasi. 4-qism. — T.: G'. G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti. 1986.

2423

MUNDARIJA

Kirish	3
Uslubiy ko'nikmalar	4
Dirijorlik qilish sxemalari	7
A. Oripov, R. Tursunov. O'zbekman. (Xor va orkestr uchun qo'shiq)	9
B. Boyqobilov, G'. Qodirov. Vatan qo'shig'i. 1-qism	11
B. Boyqobilov, G'. Qodirov. Istiqlol farzandi. (2-qism)	14
B. Boyqobilov, G'. Qodirov. Muborak. (a-kapella) 3-qism	17
P. Mo'min, N. Norxo'jayev. Chamandagi gullarniz	19
T. Ilhomov, G'. Qodirov. Ona qo'llari	22
H. Muhammad, Sh. Yormatov. Bu yurtning yoshlari	24
Q. Ota, M. Otajonov. O'zbekiston — onajon	28
Sh. Salimova, A. Mansurov. Ey, Vatan!	31
Sodiqova, Sh. Yormatov. Ayyomlaring muborak!	32
N. Narzullayev, A. Mansurov. O'zbekiston talabalari madhiyasi	35
N. Narzullayev, F. Olimov. Ozod Vatan — ohod Vatan	42
M. Ali, M. Otajonov. Shunday qo'shiq kuylasam...	45
Q. Ma'murov. Hunarmand yoshlar madhiyasi	52
Z. Egamberdiyeva, Sh. Yormatov. Bahor	55
J. Jabborov, S. Jalil. Hosil to'yi bayrami	59
S. Barnoyev, L. Mijdaboyeva. Qiz tanlash. (Hazil)	63
P. Mo'min, D. Omonullayeva. Sho'x qizaloq	65
O. Hakimov, R. Tursunov. Do'stlik qo'sbig'i	67
Foydalanilgan adabiyotlar	71